

Magnus Sannebro
Telefon 08-508 28 184
magnus.sannebro@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

MOTION (2009:46) FRÅN STELLAN F. HAMRIN (V) OM RESTAURERING AV STOCKHOLMS VATTEN

Remiss från kommunstyrelsen, Rotel II dnr 303-2387/2009.

Förslag till beslut

- 1 Överlämna och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
- 2 Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm

Ulf Mohlander

Sammanfattning

Motionen ger uttryck för ett starkt engagemang för vattenvården och en hög ambitionsnivå för det fortsatta arbetet. De förslag och synpunkter som tas upp i motionen är mycket omfattande, och berör såväl hela Stockholmsregionen som ett flertal olika aktörer och beslutsnivåer. Miljöförvaltningen anser inte att Stockholms stad behöver ta något eget initiativ för att samordna vattenarbetet i hela regionen. Länsstyrelsen i Stockholms län har idag en samordnande roll för vattenvården i länet. Det pågår många olika samarbeten idag, och det finns en fungerande organisation för vattenvårdsarbetet i regionen där Stockholm är representerat. Stockholms stad ska delta aktivt inom befintliga samarbetsorgan, och bidra till att det arbetet utvecklas och förbättras.

Restaureringsåtgärder är ofta kostsamma, och det är viktigt att satsa resurser på rätt typ av åtgärder. Förvaltningen delar motionärens uppfattning att åtgärder ska vidtas där de gör störst nytta. Ökade kunskaper krävs om vattenmiljön för att rätt prioriteringar ska kunna göras, liksom resurser för att kunna genomföra prioriterade åtgärder. Det är därför viktigt att det också finns resurser för att kunna följa upp och utvärdera redan genomförda åtgärder.

Bakgrund

Stellan Hamrin (V) har i en motion till Stockholms kommunstyrelse framhållit behovet av en förbättring av vattenmiljön i Stockholmsregionen. Detta framhålls som positivt för såväl turismen som för invånarnas rekreation och friluftsliv. De problem som tas upp i motionen är höga närsaltshalter i skärgården, småsjöarna och Mälaren, låga syrehalter i djuphålur i skärgården och i enstaka sjöar, samt minskande eller försvunna fiskbestånd. Staden bör verka för att bevara den biologisk mångfalden och åtgärda problem med giftutsläpp och störningar från motorbåtstrafik.

I motionen nämns exempel på åtgärder i Riksdagens nyligen antagna havsproposition, som kan vara användbara i Stockholmsregionen: odling av blåmusslor för att minska närsaltshalterna, ytterligare rening av avloppsvatten och av brädd- och dagvatten, samt tillämpning av regler inom jord- och skogsbruk på alla stadens marker som bidrar till en god vattenmiljö. Staden bör också ta initiativet till att samordna vattenarbetet i Stockholmsregionen i samarbete med den regionala vattenmyndigheten för Norra Östersjön. Arbetet ska vara lokalt förankrat och göras i samråd med berörda intressegrupper.

Enligt motionen ska staden:

- Initiera och aktivt delta i ett samordnat vattenarbete i stadens sötvatten och i skärgården
- Bidra med egna resurser utifrån sitt nuvarande och historiska ansvar.

Ett samlat åtgärdsprogram föreslås tas fram, som omfattar såväl skärgården, Mälaren samt de mindre insjöarna och vattendragen. I motionen ges 15 exempel på vad ett sådant åtgärdsprogram kan innehålla, från specifika åtgärder som odling av blåmusslor i Stockholms skärgård till mer generella åtgärder som att restaurera stadens övergödda sjöar och att öka den biologiska mångfalden.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen vill inledningsvis framhålla att motionen ger uttryck för ett starkt engagemang för vattenvården och en hög ambitionsnivå för det fortsatta arbetet. De förslag och synpunkter som tas upp i motionen är mycket omfattande, och berör såväl ett stort geografiskt område (hela Stockholmsregionen) som ett flertal olika aktörer och beslutsnivåer (Vattenmyndigheten för Norra Östersjön, Länsstyrelsen i Stockholms län, länets kommuner samt befintliga vattenvårdssamarbeten). Förvaltningen anser emellertid inte att Stockholms stad behöver ta något eget initiativ för att samordna vattenarbetet i hela regionen. Länsstyrelsen har en sådan roll idag, och det finns en fungerande organisation för vattenvårdsarbetet i regionen. Det pågår också många olika vattenvårdssamarbeten idag där Stockholm är representerat. Stockholms stad ska delta aktivt inom befintliga samarbetsorgan, och bidra till att det arbetet utvecklas och förbättras.

Restaureringsåtgärder är ofta kostsamma, och det är viktigt att satsa resurser på rätt typ av åtgärder. Förvaltningen delar motionärens uppfattning att åtgärder ska vidtas där de gör störst nytta. Ökade kunskaper krävs om vattenmiljön för att rätt prioriteringar ska kunna göras, liksom resurser för att kunna genomföra prioriterade åtgärder. Det är därför viktigt att det också finns resurser för att kunna följa upp och utvärdera redan genomförda åtgärder.

Miljöförvaltningen anser att åtgärder som bör prioriteras är rening av dagvatten från större trafikleder och industriområden, minskad bräddning av avloppsvatten till småsjöar och andra vattenområden där det finns strandbad samt åtgärder som minskar internbelastningen av fosfor från bottensediment.

I motionen föreslås att ett samlat åtgärdsprogram ska tas fram. Merparten av de förslag som framförs på vad ett sådant åtgärdsprogram bör innehålla berör främst Stockholm Vatten AB, men även Idrottsförvaltningen berörs i dess egenskap av ansvarig för stadens arbete med fiskevård. Miljöförvaltningen fokuserar i detta remissvar främst på vad som är förvaltningens ansvarsområden i stadens vattenvårdsarbete.

SAMORDNING AV VATTENVÅRDEN

Stockholms stads vattenvårdsarbete sker inom ramen för Stockholms vattenprogram, som gäller för perioden 2006-2015. Vattenprogrammet anger hur staden arbetar för att dess vattenområden ska uppnå en god ekologisk status enligt EU:s vattendirektiv. Vattendirektivet omfattar samtliga sjöar och vattendrag, men det är enbart de största som omfattas av rapporteringskravet till EU. Stockholms vattenprogram innehåller mål och förslag till åtgärder för hur vi ska få renare vatten i Stockholms sjöar och vattendrag samt hur vi ska värna och utveckla vattenområdena ur rekreationssynpunkt. Vattenprogrammet godkändes av kommunfullmäktige den 12 juni 2006.

Vattenprogrammet har gemensamt tagits fram av stadens berörda förvaltningarna tillsammans med Stockholm Vatten. Några av Stockholms vattenområden delas av flera kommuner, vilket kräver samarbete över kommungränserna. En särskild organisation har införts för stadens vattenvårdsarbete, där Miljöförvaltningen ansvarar för samordningen. Ansvaret för genomförandet av vattenprogrammets åtgärder ligger huvudsakligen på Stockholms stads förvaltningar och bolag.

I motionen efterlyses en samordning av vattenarbetet i hela Stockholmsregionen, och att Stockholms stad ska ta initiativ till ett regionalt samarbete. Förvaltningen vill framhålla att det redan idag finns ett flertal fungerande vattenvårdssamarbeten på olika geografisk nivå. Dessa beskrivs kortfattat nedan. Det som idag främst begränsar utvecklingen av vattenvårdssamarbetet är, enligt förvaltningens uppfattning, bristen på resurser för såväl miljöövervakning som åtgärdsarbete. En avgörande fråga blir därför hur genomförandet av Vattenmyndighetens åtgärdsprogram, som beslutades i december 2009, ska finansieras. Med finansiering från Miljömiljarden har Stockholms stad kunnat genomföra många angelägna vattenvårdsprojekt åren 2006-2009, till gagn även för det regionala vattenvårdsarbetet. Under 2009 avsattes dessutom 30 Mkr i centrala medel för förbättringar av vattenkvaliteten, med särskild fokus på badvatten. De nya statliga

LOVA-bidragen förutsätter 50 % medfinansiering från kommunerna, vilket utgör en begränsning.

Nedan beskrivs kortfattat de olika samarbeten som idag pågår där Stockholms stad medverkar:

Länsstyrelsens beredningssekretariat

Länsstyrelsen i Stockholms län har idag en samordnande roll för vattenvården i länet. På Länsstyrelsen finns ett beredningssekretariat för vattenförvaltningen i länet, som är en del av administrationen för Norra Östersjöns vattendistrikt och dess vattenmyndighet. Beredningssekretariatet är en naturlig organisatör av det regionala vattensamarbetet, med fokus på genomförandet av Åtgärdsprogrammet för Norra Östersjöns vattendistrikt inom länet. Arbetet ska ske i dialog med grannlän, kommuner, vattenvårdsgrupper, vattenvårdsförbund och andra lokala berörda. Länsstyrelsen har också ett generellt ansvar för att samordna mellankommunala planeringsfrågor.

Svealands kustvattenvårdsförbund

Stockholms vattenprogram omfattar alla stadens vattenområden, inklusive de inre delarna av Saltsjön. De egentliga delarna av Stockholms skärgård ligger däremot utanför vattenprogrammets geografiska område. Vattenarbetet i skärgården samordnas i Svealands Kustvattenvårdsförbund där både Stockholms stad och Stockholm Vatten är medlemmar samt ingår i förbundets beredningsgrupp. Förbundet utför undersökningar utefter hela Svealandskusten och arbetar även med recipientkontroll. I handlingsprogrammet för 2010-12 har förbundet angivit en tydligare inriktning mot planering och utvärdering av de åtgärder som kommer att krävas av Vattendirektivet.

Mälarens vattenvårdsförbund

Stockholm är, genom Stockholm Vatten, medlem i Mälarens vattenvårdsförbund, som arbetar för att förbättra underlaget för samhällsplanering och annan verksamhet som är av betydelse för förhållandena i Mälaren, för att därigenom förbättra möjligheterna att följa upp miljömål och initiera miljöförbättrande åtgärder.

Tyresåns vattenvårdsförbund

Tyresåns vattenvårdsförbund bildades i juni 2008, men samarbetet inom Tyresåns avrinningsområde hade dessförinnan pågått i drygt femton år. Medlemmar är de sex kommunerna i avrinningsområdet - Haninge, Huddinge, Stockholm, Tyresö, Botkyrka och Nacka - samt Länsstyrelsen i Stockholms län och Stockholm Vatten. Förbundets huvudsakliga arbetsuppgifter är att ta fram åtgärdsprogram, samordna miljöövervakning och sprida information om Tyresån i medlemskommunerna, till allmänhet och föreningar.

Bällstaågruppen

Sedan mitten av 1970-talet pågår ett samarbete mellan berörda kommuner och Länsstyrelsen i Stockholms län kring Bällstaån och Bällstaviken. År 2000 undertecknade

representanter för Järfälla kommun, Stockholms stad, Sundbybergs stad, Solna stad, Stockholm Vatten AB, Solna Vatten AB och Länsstyrelsen ett gemensamt samarbetsdokument kring mål och åtgärder för Bällstaån. Syftet med samarbetet är att minska tillförseln av föroreningar till Bällstaån och Bällstaviken och att förbättra åns och vikens omgivning så att de blir värdefulla inslag i miljön.

Igelbäcksgruppen

De kommuner som Igelbäcken rinner genom – Järfälla, Stockholm, Sundbyberg och Solna – arbetar tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholm Vatten, Naturhistoriska riksmuseet, Vägverket samt ideella föreningar för att öka tillgången på vatten och att förbättra vattenkvaliteten och miljön runt bäcken. Arbetet är organiserat i Igelbäcksgruppen, där Länsstyrelsen är sammankallande.

Edsvikens vattensamverkan

Edsviken gränsar inte rent geografiskt till Stockholms kommun, men Järva dagvattentunnel som Stockholm Vatten är huvudansvarig för mynnar i Edsviken. Edsvikensamarbetet arbetar för att förbättra vattenkvaliteten i Edsviken och för att bevara och förbättra förutsättningarna för växt- och djurliv. I samarbetet ingår kommunerna och städerna Sollentuna, Danderyd, Solna, Järfälla, Sundbyberg och Stockholm (genom Stockholm Vatten). Sollentuna kommun ansvarar för samordningen av arbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Miljöförvaltningen att det finns en fungerande samordning av vattenvårdsarbetet i regionen. Länsstyrelsen i Stockholms län har idag en samordnande roll som kommer att behöva utvecklas ytterligare med anledning av vattendirektivet och genomförandet av åtgärdsprogrammet för Norra Östersjön. Det finns idag ett antal etablerade vattensamarbeten där det delvis är samma handläggare som ingår i flera olika samverkansgrupper, vilket medför samordningsvinster. Länsstyrelsens roll bör vara att förbättra samordningen mellan de olika grupperna, och vid behov medverka till att nya samverkansgrupper kommer till stånd.

RESTAURERA STADENS ÖVERGÖDDA SMÅSJÖAR

På Miljö- och hälsoskyddsnämndens sammanträde den 17 december 2009 presenterades en lägesrapport till kommunfullmäktige om hur genomförandet av vattenprogrammet fortlöper (dnr 2009-013375-214). Med hjälp av indikatorer görs en bedömning av måluppfyllelsen för de övergripande målen i programmet. Dessa bedömningar aggregeras sedan till sammanfattande bedömningar för de två målområdena Miljökvalitet och Rekreation.

Vattenkvaliteten i de flesta sjöarna i Stockholm har förbättrats de senaste 10-20 åren. I ett längre tidsperspektiv har förbättringen i många sjöar varit mycket stor. Det tillrinnande vattnet har blivit renare genom att avloppsutsläpp har renats eller förts över till de stora reningsverken. Åtgärder i sjöarna, som vegetationsröjning, muddring, fastläggning av fosfor i bottensedimenten och tillsättning av dricksvatten, har också varit av stort värde för att åstadkomma en bättre vattenkvalitet.

Den förbättring som fortfarande sker i många sjöar beror delvis på att tillförseln av föroreningar minskar. Idag renas t.ex. ca 40 % av vattnet från högratifierade vägar, eftersom avrinningen från vägar betraktas som kraftigt förorenad. 2009 hade 15 sjöar lägre fosforhalter än under 90-talet medan halterna var högre i endast tre sjöar - Räcksta Träsk, Trekanten och mätpunkten för Östra Mälaren (Klubben). Även om en förbättring har skett så har många sjöar fortfarande höga eller mycket höga fosforhalter. På webbplatsen Miljöbarometern kan man studera utvecklingen för samtliga vattenområden i Stockholm, www.miljobarometern.stockholm.se/vatten.

Många åtgärder har genomförts de senaste åren med stöd av Miljömiljarden, flertalet åtgärder avslutas i och med 2009 års utgång. Det krävs dock mätdata från några års mätningar av vattenkvaliteten för att kunna utvärdera effekterna av de genomförda åtgärderna. För vissa av de mest övergödda småsjöarna kommer det att krävas ytterligare åtgärder för att reducera fosforhalterna och uppnå en god vattenstatus, t.ex. Trekanten och Lillsjön.

Miljöförvaltningen anser att åtgärder bör prioriteras i de vattenområden som idag har sämst ekologisk status enligt Vattendirektivets klassning: Bällstaån har idag dålig status, Brunnsviken har otillfredsställande, medan Magelungen, Drevviken och Forsån har måttlig status. Dessa vattenområden ska uppnå en god ekologisk status senast 2021.

FÖRORENADE BOTTENSEDIMENT

I motionen anges att man ska "rena de sediment som är mest förorenade av gifter". Förvaltningen anser att det är en vag och samtidigt ekonomiskt tveksam ambition. Det är förenat med stora kostnader att sanera även avgränsade områden, t.ex. kostade saneringen av Klara Sjö ca 50 Mkr.

Genom ett antal sedimentundersökningar finns kunskap om vissa föroreningars förekomst i Stockholms vattenområden, men antalet möjliga gifter är stort, och innan en sådan åtgärd genomförs måste man veta vilka som är de mest angelägna problemen att åtgärda.

Det är också tveksamt om det är realistiskt att rena sediment på så stora områden som skulle kunna komma ifråga. Stora delar av stadens vattenområden har mycket höga halter av flera föroreningar (bland annat tungmetaller, PAH och PCB).

Det finns också risker med att försöka åtgärda de förorenade sedimenten. Att röra runt i sedimenten kan sannolikt leda till att föroreningar sprids till intilliggande områden. När man åtgärdar mindre områden kan man vidta åtgärder för att minska denna spridning genom avskärmning, men på ett större område är det sannolikt svårt.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att är det viktigt att åtgärder som syftar till renare botten i stadens vattenområden föregås av grundliga analyser av problembilden. Eventuella åtgärder bör också bedömas och man bör inte på förhand låsa sig vid att reningsåtgärder ska genomföras.

ENSKILDA AVLOPP FRÅN FASTIGHETER OCH KOLONIOMRÅDEN

I stort sett hela Stockholms stad ingår idag i verksamhetsområde för kommunalt avlopp. Det finns därför relativt få fastigheter med enskilda avlopp i Stockholm. I förvaltningens datasystem ECOS finns det idag 295 anläggningar, varav ca 90 är i koloniområden, 30 är småbåtshamnar och flera är tillfälliga verksamheter. Det kommer att byggas bort ett 30-tal på Lambarö när allmänt avlopp dras dit.

De flesta enskilda avlopp utgörs av anläggningar med slutna tankar som ger en mycket liten risk för utsläpp till naturen/vattnet. Det är bara undantagsvis som det är så långt till allmänt avlopp att det är befogat att göra undantag från kravet att ansluta avloppet till det kommunala avlopps nätet.

Förvaltningen lyfter fram följande frågor som mest relevanta vad gäller enskilda avlopp:

- Under 2010-2011 ska Miljöförvaltningen delta i Naturvårdsverkets tillsynskampanj för små avlopp. Under åren kommer resurser avsättas för en kontroll av de enskilda avlopp som kan ha påverkan genom utsläpp till mark och vatten.
- Av de fastigheter som ligger nära sjöar är det många som ägs av Stockholm stad. Oklarheter råder ofta beträffande ansvar och förvaltning av Stockholms stads egna fastigheter. Detta utgör en svårighet i tillsyns arbetet. En del av arbetet bör inriktas på att klarlägga egenkontrollansvaret inom staden för de fastigheter som staden äger.
- En utbyggnad av det kommunala avlopps nätet är ett effektivt sätt att förhindra utsläpp från avlopp till mark, grundvatten och sjöar. Ett exempel är den beslutade utbyggnaden av en avloppsledning till Lambarö som inte bara avhjälpes en besvärlig latrinhantering på ön utan också förväntas ge en positiv påverkan på närliggande strandbad.
- Vid detaljplanläggning av bostadsområden bör även avloppssituationen i områden i anslutning till nybyggnationerna undersökas och en anslutning till det kommunala avloppet bör ha hög prioritet.
- Avlopp från koloniområden kan komma dels från BDT-avlopp (bad-, disk- och tvättvatten) i enskilda kolonistugor som dragit in vatten, dels från gemensamhetsanläggningar. I stadens nya avtal för koloniträdgårdar fastställs att det inte är tillåtet att dra in vatten eller avlopp i enskilda kolonistugor. Undantag för detta kräver tillstånd både från koloniföreningen och från Miljö- och hälsoskydds nämnden.
- Koloniområdenas gemensamhetsanläggningar är, med några få undantag, utformade med slutna tankar som töms med tankbilar och det ger en viss, men liten risk för utsläpp av näringsämnen. Vid nyanläggningar av koloniområden bör även här möjligheten att ansluta de gemensamma anläggningarna till kommunalt avlopp prioriteras.

STADSPLANERING

Förvaltningen vill framhålla planeringen av den nya stadsbebyggelsen som en potential för att kunna restaurera/återskapa Stockholms vatten. Det är viktigt att i planeringen ge plats för t.ex nyanlagda våtmarker, dammar för dagvattenrening, utjämningsmagasin m.m. Kompensationstanken vid exploatering bör i större utsträckning än idag kunna fokusera på åtgärder knutna till vattenområden. Vid restaurering/återskapande/nyskapande av vattenmiljöer måste behovet av anpassning för ett framtida klimat också beaktas. Detta gäller flera aspekter bl.a. nederbörds mängder och vattnets svalkande betydelse vid värmeböljor m.m.

Slut

Bilagor

Bilaga 1 Motion av Stellan F. Hamrin (V) om restaurering av Stockholms vatten. |